

Károli Gáspár Református Egyetem
Állam- és Jogtudományi Kar

A büntetés-végrehajtási intézmény létrejötte

Élet a büntetés-végrehajtási intézményben

Írta: Magyar Zsófia

Konzulens: Dr. Lajtár István egyetemi docens
osztályvezető Legfőbb Ügyészségi Ügyész

2012.

Bevezetés

I. Történeti áttekintés	5
I. 1. Bűn és büntetés	5
I. 2. Büntetés-végrehajtás a Ásötét középkorban	6
I. 3. Az első büntetés-végrehajtási intézetek létrejötte	9
II. Modern büntetés-végrehajtás	15
II. 1. A modern büntetés-végrehajtás létrejötte	15
II. 2. PPP rendszerben épült büntetés-végrehajtási intézetek	19
II. 2. 1. A Tiszaöki Országos Büntetés-végrehajtási Intézet	21
III. A büntetés-végrehajtási intézetek szervezete, felépítése, feladatai	23
III. 1. Az intézetek szervezeti felépítése	23
III. 2. Az irányítás általános szabályai	26
III. 3. Az intézetek feladatai	26
IV. Mindennapok a rácsok mögött	28
IV. 1. Élet a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Büntetés-végrehajtási Intézetben	28

IV. 2. Börtönszótár.....	36
Zárógondolatok	39
Felhasznált irodalom	40

„A börtönben az egyedüllét fájdalmához hozzájön még az együttlét kínja is.”

(Hentig)

„Nagyon sokat kell tudnunk a börtönökről ahhoz, hogy belássuk: nem tudunk róla semmit.”

(Moldova György)

Kisgyermek korom óta foglalkoztatott a büntetés-végrehajtás és annak intézményrendszere. Persze akkor még csak annyit tudtam, hogy a börtön, olyan hely, ahová azokat az embereket zárták, akik valami rosszat tettek.

Azt gondolom, hogy ez első hallásra furcsa lehet, és érdekesen hathat. Ahhoz, hogy ez könnyebben megérthetővé váljon, azonban hozzátartozik édesapám foglalkozása, és az otthonról hozott értékek, valamint szemléletmódok, amelyek az idő során csak még inkább felkeltették érdeklődésemet ezen intézmény iránt, s általuk még inkább közel éreztem magamhoz ezt a világot.

Édesapám rendszerként dolgozott hosszú éveken át. Átala ismertem meg, hogy mit jelent a „börtön”, a „ácsok mögötti élet”, valamint, hogy mi a „jó” és mi a „rossz”, mit fogad el a társadalom és mi az, amit nem, amit kivet, kitaszít magából.

Gyermekkoromban átéltem és szerzett tapasztalataim, élményeim az idő során kiforrottá váltak, és arra készítettek, hogy időt szenteljek a *börtönök világának*, megismerjem, kutassam és megszerzett tudásanyagomat megosszam, benyomásaimat és véleményemet megismertessem másokkal is.

Most már felnőtt fejjel értem és tudom azt, hogy a büntetés-végrehajtási intézet nem csak egy hely, ahol *„rossz”* emberek vannak bezárva, hanem egy hely, ahol a társadalomtól elzárt személyek *élnék*, töltik idejüket és itt alakul, változik a lelkük és a szellemük.

Dolgozatomban arra szeretnék kitérni, hogy ezek az intézmények hogyan jöttek létre, alakultak, váltak emberségesebbé az idő során és hogyan élnek ezeken a helyeken a fogva tartott személyek.

I. Történeti áttekintés

I. 1. Bűn és büntetés

„Mert kétféle bűn van. Az egyik fajta bűn csak azért bűn, mert büntetés jár érte az uralkodó földi hatalmak különös gondoskodása folytán. (é) A másik fajta az a bűn, melyet akaratlanul elkövet az ember, és akkor is megbán elkövetője, ha nem büntetik érte. Ez az eredendő bűn.”

(József Attila)

Amióta léteznek emberek, létezik a bűn is, és amióta a bűn, azóta ismerjük a büntetést. A büntetés tehát egyidős a társadalommal. Hűen tükrözi az adott kort, annak sajátosságait, valamint a bűnözés ellen folytatott harc eszközeit is.

A társadalmak mindig azokat a büntetési nemeket fogadták el, amely megfelelt az adott történelmi koroknak.

Az emberek és a nemzedékek természetesnek érzik a bűn és a büntetés együttes jelenlétét. Azonban csak kevesen gondolják át, hogy mi is a bűn. A bűn válasz egy már korábban elkövetett rosszra, ami mindig és minden körülmények közepette kitermeli önmagát. Ha azt halljuk, hogy büntetés csak büntetési formák jutnak az eszünkbe ilyenek, hogy bitó, kirekesztés, megbélyegzés vagy éppen javaktól való megfosztás/megfosztottság. A büntetés történetéből, ami eszünkbe jut, az mind véres és szenvedéssel teli. A fejlett társadalmak büszkén hirdetik az emberibb büntetéseket, azonban nem szabad elfelejtkeznünk arról sem, hogy a hordák idejében az egymás ölése teljesen normális és hétköznapi volt. Ehhez képest enyhülést jelentett az ókor és a kora-híberkor talio-elve (szemet szemért, fogat fogért), valamint a kompenzáció és a kompozíció. Elhisszük, hogy a büntetések emberségesebbé váltak.

Garanciális jelentése volt a bosszúnak, a sértett nemzetség részéről a megtorlás elkerülhetetlen volt. Az állam és a jog létrejöttékor a hatalom új szervezete a nemzeti hagyományokra támaszkodva építette ki büntetési rendszerét. Példa erre a proskribálás (kiközösítés), amely a korai germán jogokban friedlos (közbékevesztés) címen jelent meg.¹

¹ Vókó György: Magyar büntetés-végrehajtási jog, Dialóg Campus, Budapest-Pécs

A kiközösített embereket, akárki megölhette, vagyonukat elvehetette és megtarthatta. Emellett azonban megjelent a halálbüntetések állami foganatosítása is.

A társadalom viszont osztályokra szakadt, megdőbbszörözte a büntetések rendszerét. Kialakult a büntetések kettős világa. Ilyen például az uralkodó, valamint az alávetett osztályok (rabszolgák), ahol is a testi fenytés és a halálbüntetés teljesen elfogadott volt. A hűbériség idején ez nem igen változott. De a feudalizmusban tovább tagozódott a büntetések rendszere. Kialakultak, kifomálódtak a véres büntetések, melyek magukkal vonták a Áötétò jelzést, megszületett a Áötét középkorò.

A polgári államok tagadták a feudális önkényt, ezzel egységesítették a büntetések rendszerét. Ebben az időben elismerték az általános emberi szabadságjogokat, amely annyi változást hozott, hogy a halálbüntetést kiegészítették a szabadságvesztéssel, valamint a vagyonelkobzással. Persze ez különböző államoknál különböző mértékben valósult meg.

Azonban hiába teltek el hosszú évszázadok, a büntetések rendszerében nem következett be hatalmas változás. Ma is létezik a halálbüntetés, sőt az iszlám területeken még mindig létezik a kínzás és a testcsontkító büntetések, vannak börtönök és vagyonelkobzás is.

A ma embere, a XXI. század felfogásával nem tudja ésszel felfogni a múlt emberének észjárását, sem azt, hogy milyen büntetést miért alkalmazott oly nagy természetességgel.

A büntetés lényege éppen úgy változik, ahogyan maguk az emberek is változnak. Talán levonható az a következtetés, hogy a büntetés eszközeinek változása arra utal, hogy Áemberibbò lett az emberiség. De vajon ez igaz? Vajon valóban Áemberibbò lett? Vagy csak a mai büntetésekkel pontosan ugyanaz történik, mint a hordákkal és a talio-elvvel?

I. 2. Büntetés-végrehajtás a Áötét középkorbanò

A Áötét középkorbanò a halálbüntetés és az ítélet végrehajtás központi alakja a hóhér volt. A hóhér, mint könyörtelen végrehajtó jelenik meg a történelemben, azonban ez nem feltétlenül igaz, hiszen ellátott gyógyítói feladatokat is.

Hatalmas szakértelemmel rendelkeztek, melyet a megtorló hatalom rendelkezése szerint alkalmaztak. Érzések nélküli, rendíthetetlen, biztos kezű személynek kellett lennie, kinek a mestersége a kín és a halál. Mint rendes hivatás sokáig nem volt jelen Európában, az ítéletet a vádló személy, az elítélt rokona, a bíró, a börtönőrök vagy egy kiválasztott katona hajtotta végre. Ez a fajta végrehajtás azonban esetlegesen zajlott.

Először a XIII. században bukkant fel a hóhér alakja. Valódi mesterségként kellett űzni, megfelelő ismeretekre volt szükség a kínzáshoz és a kivégzéshez. A középkorban a halálbüntetést elrettentő hatása miatt végezték. Ehhez azonban precizításra és alaposságra volt szükség, hiszen egy hiba és az eljárás nevetségessé válhatott, így pedig alapvető feladatát nem teljesítette.

A hóhérnak mesterpróbát kellett kiállnia, a tanoncok állatokon gyakoroltak, azokat kínozták, gyógyították és végezték ki. A hóhérségédnek ismernie kellett a kínzások praktikáit valamint a kínvallatás tizenegy fokozatát is.

1. A bíró Ászelíd-keményő hangon fenyegette meg a vádlottat, szembesítette őt a rá váró kínokkal.

2. A hóhér szóban fenyegette meg a vádlottat, kisebb idegenvezetést tartott a kínzókamrában. Ismertette az eszközöket, valamint bemutatta azokat a már kínzás alatt álló személyen.

3. A tortúra tényleges előkészületeit fedi le. A vádlottat levették a kezét és a lábát összekötözték, kínpadra vonták vagy csigára húzták és tüzes eszközöket közelítettek a testéhez. Így a saját bőrén érezhette a kínokat, amikről addig csak hallott.

4. Elkezdődött a tényleges kínvallatás. A zsinóros kínzás, amely abból állt, hogy zsinórokat tekertek a végtagokra, ujjakra, valamint a férfiaknál a nemi szervre, s szorítani kezdték. A madzagok mentén bevágások keletkeztek, vér serkent ki, hatalmas fájdalommal járt. Többen el is ájultak ekkor.

5. Elkezdődött a durvább eszközök felsorakoztatása. A nyújtólétra vagy a nyújtópad volt az első ezek közül. Ez egy különleges pad, itt is épp úgy mint a zsinóros kínzásnál a végtagokat, s a férfiaknál a nemi szervet kötözték ki, csak itt csigákhoz. Ekkor kezdődhetett a nyújtás tetszőleges mértékben. Roncsolódtak az ízületek, elszakadtak a szalagok, előfordult, hogy a végtagokat is kiszakították. Hóhértól függött, hogy meddig nyújtotta a vádlottat, de a 20 centiméteres nyújtás is lehetséges volt, ez azonban az intenzív kínok mellett maradandó károsodást is okozott.

6. A vádlott húsát tüzes vasakkal égették és felhevített fogókkal szaggatták meg. Ilyenkor a testszövet lángra kapott és megégett a hús. Gyakori volt az eszméletvesztés, ilyenkor hideg vízzel kellett észhez téríteni a kínok alá vont alanyt.

7. Előkerültek a prések és a nyelvfurdancsok. A satuk a kéz és a láb ujjainak szétroncsolására szolgáltak. A fémlemezeket csavarokkal szorították, ennek következtében a körömök leszakadtak, a hús szétfúzódott, a csontok szilánkossá törtek, az ujjak pépes masszává változtak. A nyelvfurdancsok, hegyes acélkúpok, amelyeket a nyelv alá helyeztek, ezek eleinte

csak felsértették a nyelvet, majd átszúrták és bizonyos esetekben roncsolták. Gyakran örök némaságra ítélték ezáltal a vádlottat. Itt is gyakori volt az eszméletvesztés.

8. Szurkot és viaszt hevítettek. Majd a forró anyagot a kínvallatás alá vont személy testére csorgatták. Ettől égési sérüléseket szenvedtek el. Gyakran halálos végkimenetelű volt.

9. Ha ez sem érte el a célt, jött egy nem európai találmány, melyet II. József magyar király betiltott. Ennél a módszernél az alany fejét kopaszra borotválták és 10 másodpercenként hideg vizet csöpgöztettek a fejbúbjára. Eleinte nem is érezte meg a vízcseppet, de néhány perc eltelte után olyan érzést keltett, mintha köveket dobtak volna a fejére. Gyakran belefulladtak a vádlottak.

10. Ezután olvadt fémmelel öntözték meg a vádlott testét. Ez égési sérüléseket okozott, valamint halálhoz is vezethetett.

11. Spanyolcsizma.

Ez a mesterség és a rengeteg tudás apáról fiúra (leányra) szállott tovább.

Akik ezt a mesterséget választották, azoknak szigorú követelményeknek kellett megfelelniük. Ezek tudásbeli és alkatbeli kritériumok voltak, így például szükséges volt a bátorság, a biztos kéz és a megingathatatlan nyugalom.

Ha az ítéletvégrehajtó elvétette a csapást vagy akaratlanul megölt valakit, annak súlyos következményei voltak, nem kapott fizetést, de az is elképzelhető volt, hogy elbocsátották. Ha pedig kontármunkát végzett, a nyilvánosság haragját vonta magára.

Az ítéletvégrehajtókat két csoportra lehet osztani, a bakókra és a hóhérokra. A bakó a nyakazásért volt felelős, míg a hóhér bármilyen kivégzési módszert alkalmazott. A bakó eszköze a pallos vagy bárd volt, melyet nagy becsben tartott, a városi kincstárban őrizték és csak a kivégzésekre hozták ki és egy posztón nyújtották át gazdájának. Úgy tartották, hogy a pallos száz kivégzés után vérszomjassá vált, s az ártatlan emberekre is veszélyessé vált, ezért a századik kivégzés után eltemették azt és a város újat készíttetett a bakó számára. A hóhérpallosnak varázserőt is tulajdonítottak. (Az általa megvágott bűnös ellenállóvá vált a szűrő- és vágófegyverekkel szemben.)

A hóhérokat a tisztességes emberek kivetették maguk közül. Nem érintkeztek sem vele, sem a családjával és a feleségével. Számkivetettek voltak, a céhek nem vették fel dolgozni egy családtagját sem és nem kerülhettek be a tagok közé sem, a piacra vitt árukat nem érinthették meg. A templomokban, illetve a kocsmákban csak a számukra fenntartott helyre ülhettek, és csak a számukra fenntartott fakupákból ihattak. Egyházi házasságot nem köthettek és egyházi temetést sem kaphattak. Lakhelyüket rendszerint a szokásjog határozta meg, általában házuk a

város szélén állt. Tisztességes polgárleányt vagy jobbágyleányt nem vehetett feleségül, a családok nem is engedték volna ezt meg. Ennek köszönhetően hóhérdinasztiák jöttek létre. A hóhércsaládokban született gyermekek más hóhércsaládok gyermekeivel házasodtak.

Pénzbeli (a kínzások és kivégzések kapcsán felmerült költségeket finanszírozták) és természetbeli (ruha, cipő, élelmiszer, borralaló) javadalmazást kaptak. Nem kellett nélkülözniük, jó módban élhettek.

Előfordult, hogy egy-egy városnak nem volt ítélet-végrehajtója, ilyenkor megesett, hogy kegyelemben részesítették azt az elítéltet, aki vállalta, hogy el fogja látni ezt a kötelességet. A másik megoldás az lehetett, hogy szerződést kötöttek egy másik város hóhérával, hogy lássa el náluk is a munkát. Erre példa, hogy 1725-ben Kecskemét városa szerződést kötött a budai hóhérral, Hamberger Sándorral, hogy ott is lássa el ezt a feladatot.

Az ítélet-végrehajtók, nem csak ölni tudtak, nem csak a halál mesterei voltak, hanem gyógyító tevékenységet is elláttak. Munkájukból kifolyólag nagyon jól ismerték az emberi test anatómiáját. Tudták gyógyítani a csonttöréseket, mivel ismerték azt, tudtak fájdalmat csillapítani, zúzódást kezelni. Nem egy hóhér királyi oklevelet kapott orvosdoktori tevékenysége miatt. Az is előfordult, hogy kiváltságokat kaptak és köztiszteletnek örvendhettek, ha egy-egy tehetősebb embernek segítettek eredményesen.

I. 3. Az elbüntetés-végrehajtási intézetek létrejötte

A rómaiaknál Ulpianus által Pius császár utasításairól készített feljegyzésekből kiderül, hogy volt egy ítélet előtti (előzetes fogva tartás) és egy ítélet utáni büntetés.

A börtön nem kizárólagosan büntető funkciót látott el, a császárkornak már általános büntetési nemévé vált. A maga korában a római büntetőjog fejlettségének számított alaposan kidolgozott elveivel. Az általa ismert büntetések később mindenütt a büntetőjog alapvető intézményeit alkották. A leggyakoribb azonban a halálbüntetés volt.

Az ókorban a végrehajtást nem tartották olyannyira becstelennek, ha arra a megölt rokonát jogosították fel. Ilyenkor nem volt nyilvános a kivégzés. Nőtt a jelentősége a hivatalos állami ítéletvégrehajtónak. Például Rómában a lictor és a carnifex látta el ezt a feladatot. A carnifex a rabszolgákon hajtotta végre, míg a lictor a polgárokon.

Az ókori és középkori börtönök elsősorban nem a büntetés-végrehajtás végett léteztek, hanem azért, hogy a gyanúsítottat a bíróság elé tudják állítani.

ÅAz elsR börtönügyi rendeletek II. Theodosius nevéhez fűződnek, aki 435-ben, majd ezt követően I. Justinianus 529-ben adott ki rendeletet. Ezek célja az volt, hogy a börtönök fenntartását, működését szabályozzák. Intézkedtek a felügyeletéről és az ellenőrzéséről is.²

A római jogban a büntetőjogi jogviszony folytán a büntetőjogi jogszabályoknak megfelelően az elkövetőt börtönbüntetéssel vagy pénzbüntetéssel is sújthatták. Az elkövetőnek nem ellett az okozott kárt is meg kellett térítenie.

A crimenek és delictumok képezik a modern büntetőjog gyökerét, tehát a római büntetőjog a modern büntetőjog alapját is képezi.

A klasszikus korban kialakultak a modern büntetőjog alapfogalmai, mint például a szándékon túliság, a bűnrészesesség, a kísérlet. A hagyományos büntetéseken (halálbüntetés, kitiltás stb.) kívül kialakultak új büntetési nemek (közmunka, részleges vagyonelkobzás stb.) is.

A kívánt célok elmaradása miatt, azonban a végrehajtás kegyetlen fajtáit kezdték el alkalmazni. Az ókori Rómában sok esetben alkalmazták a vesszőzést, korbácsolást, keresztre feszítést. Például az apagyilkosokkal nagyon kegyetlenül bántak el, velük szemben a zsákba varrást alkalmazták.

Az első név szerinti apagyilkost, L. Hostiust a II. pun háború utáni időkből ismerjük. Az első név szerint dokumentált anyagyilkos Publicius Malleolus. Nagyon sokat foglalkoztak vele, innen ismerjük a par(r)icida büntetését, a zsákolást, vagy zsákba varrást (poenae cullei). Eleinte nem is főként szankció, hanem a felsőbb hatalmakat kiengesztelő áldozat lehetett. A par(r)icida büntetése, vagyis a procurationak számító zsákolás a következőképpen zajlott. ÅAz ítélet kimondása után az elítélt arcát farkasbőrrel borították, lábára pedig fatalpat kötöttek, hogy ne szennyezhesse be sem lehelete a levegőt, sem lépése a földet. Ezt követően véresre korbácsolták, majd egy marhabőrrel készült zsákba varrták bele egy majommal, egy kakassal, egy kutyával és egy viperával együtt. E zsákot az elítélttel és az állatokkal együtt a tengerbe hajították, s így a minden természeti törvényt megszegő személy közvetlenül egyetlen természeti elemmel, sem a vízzel, sem a napfénnel, sem a földdel, sem a levegővel nem érintkezhetett, s azokat nem gyalázhatta meg.³

Hogy miért pont ezekkel az állatokkal varrták zsákba az elítéltet azt nem lehet tudni teljes bizonyossággal, még az antik szerzők is találgatásokba bocsátkoztak. A magyarázat az állatok szerepéről a következő lehet. A kutya az emberre figyelmeztető feladatok ellátója vagy éppen ezek elmulasztója, valamint a megvetendő szolgáltságot jelképezte. A majom, mint az ember torzképe szerepelt az eljárásban. A kígyó alattomos ellenség, aki ezen felül még anyagyilkos

² Vókó György: Magyar büntetés-végrehajtási jog, Dialóg Campus, Budapest-Pécs

³ Nótári Tamás: Marcus Tullius Cicero: Válogatott védőbeszédok I., Lectum kiadó, Szeged, 2009.

is, hiszen születésekor megöli édesanyját. A kakas, mint Hecaté, azaz az éj istennéjének állata kaphatott szerepet.

A végrehajtásban az elrettentés és visszatartás eszméje dominált. Így például Rómában a keresztre feszítettek hetekig voltak az utak szélén, ezzel figyelmeztettek az állam büntetést hatalmára.

A feudális jogfelfogás a tudományos igényű elméleti munkát a büntetésekkel kapcsolatosan nem hozott. Létezett egy valláserkölcsi filozófia arról, hogy az elkövetők megváltozhatnak jó irányba. Így tehát bízva a tettes megjavulásában bevezették a nevelési büntetéseket. A leg súlyosabb a halálbüntetés volt, ezt általában a harmadik bűnelkövetés után alkalmazták.

A katolikus egyház az első évszázadokban tagadta a halálbüntetést, ezt tükrözi hazánkban I. Szent István törvénye is. Azonban amikor a pápaság világpolitikai tényezővé vált, akkor az egyház is rátért annak alkalmazására. Elkezdtek alkalmazni az inkvizitórius eljárást, azaz a nyomozóelvi eljárást (régibbi magyar nevén: faggató-per, latinul: inquisitio).

Ez az eljárás hivatalból indul meg. A hatóság nincs kötve az indítványokhoz, valamint funkció megosztás sincs. A bíróság kezében egyesül a vád, a védelem és az ítékezés. Az eljárás nem indítványra (nem vádra) indul. Az eljárás megindulhat a bíróság értesülésére, kósza hírre vagy feljelentésre. A bűntudás védelme él az eljárás egésze alatt. A terhelt nem alanya, hanem tárgya, nincsenek perbeli jogai, védekezni is csak annyira lehetett, amennyire azt a bíróság lehetővé teszi. A hivatalból lefolytatott vizsgálat eredményeit írásba foglalták össze. Az inkvizitórius, azaz a vizsgálatot végző bíró a vádindítványt a bírósághoz terjesztette be, amelynek tagja is volt. A bírósági eljárás a vizsgáló által leírt jegyzék könyv megismeréséből állt, az ítéletet is az iratok alapján hozták meg. Az eljárás többfokú volt, titkosan zajlott, gyakoriak voltak folyamán a kínvallatások, valamint ekkor alakult ki a fellebbezés.

Később még nagyobb szerepet kapott a megtorlás és elrettentés elve, amely megnyitotta az utat a minősített végrehajtás felé.

A testi büntetések széles skálája ismert volt és alkalmazták is azokat. Hatásukat a nyilvános végrehajtás megszégyenítő jellege csak fokozta.

Megjelentek a fenyítő büntetések (a testre történő fizikai ráhatás, fájdalomokozás, ütlegelés, éheztetés) is. Az éheztetést később a börtönökben is alkalmazták, valamint mellékbüntetéssé is vált. A testfenyítő büntetések más büntetési nemekkel fonódtak össze. A büntetési rendszer javarészét képező szabadságvesztés büntetés végrehajtása során fenyítésként alkalmazták a testi büntetéseket, akkor is amikor azok már kikerültek a büntetőjogból.

Az első korlátozásokra 1947-ben került sor, mikor a kurtavas használatát szabályozták, mégpedig úgy, hogy azt csak a fegyházakban és börtönökben lehetett alkalmazni, kizárólag nappal nagyon súlyos rendzavaró cselekmény esetén.

Az 1930-as években kizárták (teljesen vagy részlegesen) a nyilvánosságot a testi büntetések nyilvánossága során. A bírák döntöttek az eszközökről, amelyekkel a hóhérnak végre kellett hajtania a büntetést, majd elterjed a munkaeszközökkel való verés is.

A feudalizmusban a börtönök biztonsági célokat és vizsgálati fogságot szolgálták. A középkorban is ismeretlen volt a mai szabadságvesztés büntetés. A vizsgálati foglyokat pincékben, városfalak tornyaiban, várak kazamataiban láncra verve helyezték el és a tortúrával járó nyomozás során a végletekig sanyargatták. Először a XV. században szabtak ki hosszabb tartamú – több hónapra terjedő – fogházbüntetéseket egyes olasz városi hatóságok.⁴

Az abszolutizmus korában új börtönök jöttek létre, ilyenek mint a Bastille, Tower és a Dogepalota.

A szabadságvesztésnek pedig új formája jött létre, a gályarabság. Ez a foglyok munkáltatásának gondolatából alakult ki. A gályarabság sok irodalmi műben is megjelent, ahol részletezték kegyetlen mivoltát (Victor Hugo: A nyomorultak, Jean Valjean gályarab volt).

Angliában a börtönök Macaulay szerint a föld poklai, a bűn iskolái és a betegségek terjesztői voltak.⁵ Az embertelen bánásmód, a járványok, valamint a bánásmód mind pusztították az elítélteket.

A szabadságvesztés-büntetés a polgárosuló nyugat-európai államokban a XVI-XVIII. században jelent meg, míg a börtönüggyel a XVIII. század végén, a XIX. század elején kezdtek csak elfoglalkozni. A XVII. században a szabadság-vesztés végrehajtásának még nem volt kialakult rendszere, sem törvényességi garanciája.

A XVI. században a háborúk végett a közveszélyes csavargókat helyezték el intézetekben. Majd rájöttek, hogy efféle rendelkezést a bűnelkövetőkkel szemben is lehet alkalmazni, az hasznos lehet. Ennek eredménye a dologházak megszületése, valamint az elítéltek odairányítása.

1553-ban Angliában alakították át egy kastélyt fegyházzá. Ide szállították a prostituáltakat, a munkakerülőket és a bűnelkövetőket.

⁴ Szűcs Oszkár: A magyarbörtönügy vázlata. Magyar Királyi Igazságügy-minisztérium Budapest, 1920.

⁵ Vókó György: Magyar büntetés-végrehajtási jog, Dialóg Campus, Budapest-Pécs

A büntető törvénykönyvek ekkor még csak keretrendelkezéseket tartalmaztak, a belső szabályokat, az életre vonatkozó rendelkezéseket törvényben nem szabályozták, azt belső utasításokra bízta. Végrehajtási alapelvekről ekkor még nem beszélhetünk, mivel annyira különböző szabályok voltak, illetve előfordult, hogy szabályok sem voltak. Az első börtönök igazgatói teljesen szabad kezet kaptak, így ők alakíthatták ki a szabályokat, valódi börtönrezsimezt hoztak létre. Ennek következtében sajátos börtönváltozatok alakultak ki.

Ilyen börtönváltozatok a pennsylvaniai vagy philadelphiai magánrendszer (Nemcsak a társadalomtól, de egymástól is elszigetelte a fogvatartottakat.), a hallgató rendszer (Kidolgozója Lynds Elam. A munkával való foglalkoztatásra helyezik a hangsúlyt.), a vegyes rendszer (Az első két rendszert egyesíti. Azonban új elemeket is megfogalmazott.), a fokozatos rendszerek (A gyakorlat igényei alakították ki. Az elítéltek a börtönön kívül munkaként dolgoztak.), a javítórendszer (Az elítéltek magatartása befolyásolta a büntetés idejét. A hangsúlyt a javításra helyezték.) és a munkatelepek (A mezőgazdasági munkát végző elítéltek szabadon mozoghattak a telepen, nem voltak kitéve a börtön nyomasztó hatásának.).

Magyarországon a szabadságvesztés már Szent István törvénykönyvében is felbukkant. Aki pénteken húst evett, annak egy hétig bezárva kellett lennie. Azonban Gláser István és Lukács Tibor véleménye az, hogy a hangsúly itt a büntetésen volt, a szabadság korlátozása csak ennek a biztosítását jelentette. Szabadságvesztés Szent László törvényeiben is megtalálható.

A szabadságtól megfosztást ebben a korban nagyon súlyosnak ítélték. Gyakran szolgasággal sújtották az elítéltet, mivel így nem kellett részéről gondoskodni. Másik nemeként a kiutasítást említhetjük, ekkor sem kellett az részéről gondoskodni.

A Várad Regestrum 400 jogesete bizonyítja, hogy a börtön létező intézmény volt. A peres eljárások bizonyítási szakaszában alkalmazták az istenítéleteket, azaz a tüzesvaspróbát, a püspökség hosszú éveken keresztül közreműködött benne.

Az Árpád-korban a börtön tehát létezett. A XV-XVI. századra megjelent az örökös börtön. A XVII. századra kialakultak az első börtönök.

Először 1763-ban merült fel a Helytartó Tanácsban az a gondolat, hogy országos jellegű fenyítőháza kellene létrehozni.

II. Rákóczi Ferenchez köthető Magyarország első katonai büntető törvénykönyve, amelyet az 1705-ös szécsényi országgyűlésen alkottak meg, ami Edictum néven ismerünk. Ez magában tartalmazta a bűncselekmények tényállásait és a kiszabható büntetéseket is. A helytartótanács a fenyítő intézetek ellátását a vármegyékre bízta. A helyi hatóságokat rendeletekre utasította, hogy hozzanak létre megfelelő börtönöket, ott osztályozzák az elítélteket és alkalmazzanak részemélyzetet. Magyarországon 1795-ben volt egy kísérlet az egyszerű büntetési rendszer

megalkotására. Ennek középpontjában a szabadságvesztés büntetés állt. A kiemelten súlyos bűncselekményt elkövető vagyona a királyi kincstárba került. A vádat a királyi ügyek igazgatója és a szent korona ügyésze terjesztette elő. A XVII. század végén elkezdték megszervezni a tiszti ügyészi hivatalokat. *A tiszti ügyészek a megyei nemesség által rendszeres időközönként a megyei közgyűlésen választott, fizetett hivatalnokok voltak, akik függtek a választóitól, azaz a megyei nemességtől.* Nyilvántartották az elítélteket, rendszeres időközönként ellenőrizték a tömlöcöket, de ez nem sok változást jelentett az embertelen körülmények tekintetében.

A XVIII. század második felében börtönügy reformjára került sor. Beccaria humánusabb büntetéseket hirdetett. A feudalizmus büntetési rendszerének bírálói bűnnel arányos büntetést követeltek, hangoztatták az embertelenséget és követelték a javító célzatú büntetés-végrehajtási rendszer kialakítását.

A XIX. század első negyedében megindult a börtönügy tudományos feldolgozása. Ezt szolgálták a börtönügyi kongresszusok is.

Magyarországon az első országos jellegű börtönt Eszterházy Ferenc gróf alapította 1772-ben, a Pozsony megyei Szemcz községben, Domus Correctoria néven. A XIX. század közepén kulcskérdés volt a magyar igazságszolgáltatás reformja, Kossuth Lajos, Deák Ferenc, Széchenyi István is érdeklődött a büntetési rendszer iránt.

Az 1827. évi VIII. törvény alapján tett kísérletet követően Deák Ferenc újabb büntetőjogi reformot kezdeményezett, bár e kezdeményezés nem vezetett eredményre, mégis felkeltette az érdeklődést a fogházak iránt.

A XIX. század első felében a börtönök, tömlöcök és fogházak állapotát középkorinak és embertelennek írhatjuk le. Felső szintű jogszabályok nem voltak, a rendezetlenséggel együtt járt a visszaélés, a korrupció. A raboknak saját maguknak kellett gondoskodniuk étkeztetésükről. A fogva tartók gyakran együtt működtek a fogva tartottakkal. Az elítélt nem teljesen ki voltak szolgáltatva a börtönőröknek.

Az 1943-as börtönügyi javaslat tartalmazza az alapvető jogszabályokat, többek között rendelkezik az egészségügyi ellátásról, a büntetés-végrehajtási személyzet feladatköréről és az elítéltek anyagi helyzetéről is. Azonban a fent említett törvény nem foglalkozik az elítéltek jogaival.

Az abszolutizmus korában az osztrák büntető törvények voltak hatályosak. 1854-ben osztrák igazságügy-miniszteri rendelet intézkedett a fogházak nemeiről és a foglyokkal való bánásmódról.

1867-ben a kiegyezés után megindult a jogrend kiépítése. 1861-ben az Országbírói Értekezlet az 1848. évi büntető törvények hatályát állította vissza. Ismét a tisztiügyész és a kincstár képviselője lett a közvádó.

Az 1869. évi IV. törvény megszüntette a törvényhatóságok bírói hatalmát, és az 1871. évi XXXI. törvény szolgált alapul annak, hogy törvényhatóságok átengedjék a börtöneiket a szervezetett bíróságok részére. Az 1871. évi XXXIII. törvény a királyi ügyészek alá rendelte a bírósági fogházakat. A hazai büntetés-végrehajtási rendszer kialakulását innentől lehet számolni. Az 1871. évi LII. törvény eltörölte a testi büntetést, és a bilincset, mint fenyítést. Részközt hagyta meg.

Az igazságszolgáltatás reformja az 1878. évi V. törvénnyel elfogadott Büntető törvénykönyvet eredményezte, melynek neve Csemegi Kódex. Ez több tekintetben is eltér az 1843. évi törvényjavaslatától, változást a szabadságvesztés büntetés szerkezetében hozott. Csemegi megalapozta és magyarázta a büntetési rendszert, annak céljait és a büntetés kiszabásának elvét, elveit.

Az 1880. évi XXXVII. tc. életbelépésével egy időben a 2106/1880. IM.E. számú rendelet és ennek mellékletei nagy részletességgel szabályozták a büntetés-végrehajtást. Börtönépítési program vette kezdetét Magyarországon, például ekkor épült föl a Szegedi Börtön (1881), a Soproni Fegyház (1884) is.

Az 1871. évi XXXIII. tc. és az 1896. évi XXXIII. tc. a törvényszék hatáskörébe tartozó ügyben a királyi ügyészséget illette meg az elřzetes letartóztatás és a vizsgálati fogság. A fřügyész gyakorolt törvényességi felřgyeletet a fogházak felett.

Az 1871. évi XXXIII. tc. az ügyésznek igen széleskörř és operatív jellegř jogokat adott.

A magyar büntetés-végrehajtás több évszázados mřltra tekint vissza, azonban arra a következtetésre enged jutni, hogy nem csak a végrehajtás tárgyi feltételeinek javítását biztosította, hanem a szellemi gondozást is.

II. Modern büntetés-végrehajtás

II. 1. A modern büntetés-végrehajtás létrejötte

A XIX. század végén és a XX. század elején a büntetési elméletek alakulására a klasszikus és a reform, azaz a tett és a tettes központř büntető jogi irányzatok vetélkedése volt jellemző.

Megszületett a célbüntetés tana, amely az elkövető személyét helyzet a középpontba, és tagadta a szabad akaratot. A századforduló során a Csemegi Kódexet bírálták és javaslatokat tettek arra, hogy a büntetési rendszert módosítsák.

A fiatalkorúakra vonatkozó büntetés-végrehajtási rendszer a legjobbak között volt egész Európában. Az 1908. évi XXXVI. törvény bevezette a próbaidőre felfüggeszthető szabadságvesztést. Az 1913. évi XXI. tc. vezette be a dologházat, amely a közveszélyes munkakerülőkkel szemben volt alkalmazandó.

A világháború hátráltatta a fejlődést, az intézmények jelentős károkat szenvedtek. Az 1914. évi L. tc. alapján a fogvatartottak közül volt, akiket kiadtak külső munkára. 1918. október 31-én a fegyházakból kiengedték a politikai foglyokat, valamint azokat a fogvatartottakat, akik nem tűntek közveszélyesnek.

1919. március 21-én kikiáltották a Tanácsköztársaságot, aminek következtében az igazságszolgáltatás megváltozott. A Vörös írségnek része lett az őrszemélyzet is.

Az 1928. évi XX. törvény bevezette hazánkban a szigorított dologházat. Ezt a megrögzött bűnözőkkel szemben alkalmazták, akikkel szemben a többi büntetés hatástalannak bizonyult. Szigorított dologházi őrizetből csak feltételesen szabadulhattak az elítéltek.

1908-ban megalkották az első Büntető Novellát. Ez bevezette a próbaidőre felfüggesztő szabadságvesztés intézményét. Az 1930-as években egyre szélesebb körben állapították meg a veszélyes bűnözők javíthatatlanságát.

Magyarországon a két világháború között a fegyházban, államfogházban, fogházban, dologházban, szigorított dologházban folyt a végrehajtás. Hat országos intézet volt ekkor a Budapesti Országos Gyűjtőfogház, a Váci Országos Fegyintézet és Közvetítőintézet, a Soproni Országos Fegyintézet és Szigorított Férfidologház, a Hartai Országos Büntetőintézet, a Márianosztrai Országos Büntetőintézet és Szigorított Női dologház, a Szegedi Kerületi Börtön és Állami fogház. Ezen kívül volt még huszonhárom törvényszéki és kilencven járásbírósi fogház, valamint két dologház is.

A magyar büntetés-végrehajtást ebben az időszakban miniszteri rendeletekkel igazgatták. A reformirányzatok a tettesre fordították a figyelmet és alkalmazták a pedagógiát, a kriminológiát és pszichológiát.

A börtönök világára az 1930-as években a közvetítőiskola tanai hatottak.

Nemzetközi börtönügyi kongresszusokra került sor, amely foglalkozott az elítéltek munkáltatásának kérdéskörével, valamint az utógondozás is téma volt.

A második világháború után az Ideiglenes Nemzeti Kormány első intézkedései között kapott helyet a jogrend helyreállítása is. 1945. január 25-én a 81/1945. ME. számú rendelettel

megszülettek a népbíróságok. Párhuzamosan működtek a rendes bíróságokkal. Megjelent az internálás és a kényszermunka. 1140/1945. ME. számú rendelet bár eltörölte a fogházat és az internálást, bevezette a munkatáborban végrehajtandó életfogytig, vagy határozatlan időre kiszabható kényszermunkát. Ezt az 1945. évi VII. törvény törvényi szintre emelte. Az 1946. évi XIV. törvény eltörölte az államfogházi büntetést. 1946-ra nagy telítettség volt a kényszermunka táborokban. 1947-től az igazságügyi kormányzat azt az álláspontot erősítette, miszerint a büntetés-végrehajtás az állam számára nem lehet veszteséges, ezért hát bevezette a rabmunkát, a rabmunkáltatást a tervgazdaságba. 1948-ban azokat a vállalatokat, amelyek elítélteket foglalkoztattak, államosították. 1953-ig az ügyészség szervezete nem változott. Királyi ügyészekből államügyészek lettek. Az 1950. évi II. törvény hatására hazánkban hatalmas tömegek kerültek börtönbe. Az 1950. évi 39. számú törvényerejű rendelet megállapította, hogy magánelzárást az elítéltekkel szemben csak fegyelmi büntetésként lehet alkalmazni. A 2033/10/1952. MT. számú határozat a belügyminiszter hatáskörébe utalta a szabadságvesztés végrehajtását és annak irányítását.

Az 1955. évi Büntetés-végrehajtási szabályzat rögzítette az egynemű végrehajtási rendszert.

A büntetőpolitika eltorzult, emiatt a börtönök zsúfoltak lettek, a szabályokat nem tudták betartani.

Az 1954. évi 17. számú tvr. a szabadságvesztésnek két formáját állapítja meg.

1956. október 23. után a börtönökből a politikai foglyok kiszabadultak.

Az 1961. évi V. törvény (Büntetőtörvénykönyv) bővítette a büntetés-végrehajtás tárgykörét.

Két végrehajtási módot különböztetett meg: a börtönt és a büntetés-végrehajtási munkahelyet.

1963-ban a börtönügy az igazságügy-miniszter irányítása alá került.

Kezdetét vette a büntetés-végrehajtás jogi szabályozása.

Az 1960-as években megindult egy kodifikációs folyamat, amely azt tükrözte, hogy egyre nagyobb az érdeklődés a büntetés-végrehajtás tartalmi kérdései iránt.

Az 1966. évi 20. számú tvr. négy fokozatot különböztetett meg: a szigorított börtönt, a börtönt, a szigorított büntetés-végrehajtási munkahelyet és a büntetés-végrehajtási munkahelyet. Az 1966. évi 21. számú tvr. szólt a szabadságvesztés büntetés végrehajtásáról és az életfogytig tartó szabadságvesztést visszahozta a halálbüntetés mellé, valamint megváltoztatta a szabadságvesztés büntetés fokozatainak elnevezését fegyházra, szigorított börtönre, börtönre és fogházra.

Az 1972. évi V. törvény változásokat hozott az ügyészség büntetés-végrehajtás feletti törvényességi felügyeletében. Az 1969. évi 9. számú tvr. lehetőséget adott a visszaeső

bűnözőkkel szembeni szigorúbb fellépésre, valamint megteremtette annak a lehetőségét, hogy velük szemben a szigorított rendszert alkalmazzák.

Az 1975. évi 20. számú tvr. megalapította az utógondozás rendszerét.

1977-ben elkezdtek vizsgálni a bánásmód törvényességét. Figyelmet érdemelt ezek közül a bántalmazás, a nőekkel való bizalmas kapcsolat.

Az 1978. évi IV. törvény egy hosszadalmas kodifikáció munka eredményeként született meg. Előtérbe került a reszocializáció, a büntetés négy fokozata háromra csökkent: a fegyházra, a börtönre és a fogházra.

Az 1979. évi 11. számú tvr. érvényt szerzett a vagyonelkobzás büntetés jellegének azzal, hogy kifejezetten büntetés-végrehajtási feladatnak tekintette.

A Büntetőtörvénykönyv lehetővé tette azt, hogy az ítéletben meghatározott fokozatot a büntetés-végrehajtási bíró enyhítse vagy szigorítsa, azaz a végrehajtási fokozat utólagos megváltoztatására kerülhetett sor.

Az 1984. évi 19. számú tvr. bevezette a szigorított javító-nevelő munkát.

A jogharmonizáció folyamata jelentős esemény volt a büntetés-végrehajtási jog fejlődésében.

Az 1993. évi III. törvény korszerűsítette az 1979. évi 11. törvényerejű rendeletet.

A börtönügy szervezeti korszerűsítése a rendszerváltást követő években kezdődött és még ma is tart. Az intézetek önállósága nőtt. Ez a törvény előírta, hogy az elítélteket í amennyiben arra lehetőség van í a lakóhelyük közelében lévő intézetben kell elhelyezni. Azonban ma is azt mondhatjuk, hogy ez nem teljesen van így, és csak hosszú távon tervezhetünk azzal, hogy valóra is tudjuk váltani. Az elítélteket egyszemélyes zárákban kellene elhelyezni, ezzel is csökkentve negatív egymásra hatásukat, azonban a börtönök túlszűfolttsága miatt ez nem tud megvalósulni (vannak bizonyos nemzetiségek, akik nem is szeretnék egyszemélyes cellában élni, hiszen otthon sem egyedül vannak egy szobában, hanem jóval többen és véleményük szerint negatívan hatna rájuk, hogy ha teljesen egyedül kellene tölteniük minden percüket).

Az 1955. évi CVII. tv. tartalmazza a büntetés-végrehajtási szervezetnek az államszervezetben elfoglalt helyét.

II. 2. PPP rendszer és a PPP rendszerben épült büntetés-végrehajtási intézetek

A **public-private partnership** (rövidítve: **PPP**) (angol kifejezés, magyarul köz- és magán együttműködés) közfeladatoknak a közszféra és a magántŰke együttműködésében történŰ ellátását jelenti.

Å PPP egyik leglényegesebb eleme a felek közötti kockázatviselés egyensúlyának megteremtése. A közszereplŰ, mint megrendelŰ a beruházásból eredŰ kockázat egy részét kitelepíti a magántŰkésre, aki a beruházást a saját forrásaiból, banki hitelekblŰl és kötvénykibocsátásból valósítja meg. Az államot ezért a kockázátátadás miatt, mint már említettük, az üzemeltetési költségnél magasabb díj fogja terhelni, ez azonban hosszabb távon elnyújtott, fix fizetési kötelezettségként fog jelentkezni.⁶

A PPP projektek fontos eleme a projektek elŰkészítésében, lebonyolításában és finanszírozásában részt vevŰ szereplŰk együttműködése.

A Public Private Partnership alkalmazásánál két felfogást tudunk megkülönböztetni. Az egyik a *konzervatív felfogás*, mely szerint nagyszabású infrastrukturális projektek megvalósításában lehet alkalmazni. Ide tartoznak például az autópályák, hidak, vasutak, víz- és csatornaprojektek.

A másik az *innovatív megközelítés*, amely nem korlátozza a PPP alkalmazását a nagy projektekre, hanem a kisebb infrastrukturális fejlesztések és egyéb közszolgáltatások megvalósításában is alkalmazhatónak ítéli meg a magán- és a közszféra együttműködését. Ide tartoznak például a parkolók, a tömegközlekedés, a kórházak, az államigazgatási épületek, az oktatási infrastruktúra, valamint a börtönök is.

Azonban kockázata is van a PPP beruházásoknak, mégpedig az, hogy az egyetlen bevételi forrás az állami szektor által fizetett *szolgáltatási díj*. Itt jelenik meg a legnagyobb érdek-összeütközés. Åz állami szféra érdekei Åoutput-szemléletŰek, az általa elérni kívánt beruházást annak végleges formájában határozzák meg, áthárítva minden olyan kockázatot, amely a beruházás tényleges megvalósításával kapcsolatos. Ezzel szemben a beruházó és a kivitelezŰ bankok érdekei azt kívánják meg, hogy a kockázat megfelelő megosztása érdekében kötelezettségvállalásaikat és jogait pontosan határozzák meg; hiszen a

⁶ Tasi Péter: Public private partnership, Alkalmazási lehetŰségek, tapasztalatok, avagy: Csodaszer vagy divatos kényszer? 2005.

szerződés szerinti teljesítéstől függ a projekt bevételi forrása, amely a projekt életképességének, a hitel visszafizetésének az alapja. Mivel a legtöbb PPP-projekt egyetlen bevételi forrásra számíthat, a finanszírozók és a hitelezők arra törekednek, hogy megbizonyosodhassanak az adott közszereplő, mint megrendelő fizetőképességéről. Mivel azonban a PPP-beruházások közfeladatok megvalósítására jönnek létre, az állam szolgáltatási díj fizetési kötelezettségének megszegése esetén általában közfeladat-ellátási kötelezettségét is megszegné, ami a beruházó szempontjából kockázatcsökkentő elem.⁷

Magyarországon jelenleg két PPP rendszerben épült büntetés-végrehajtási intézet van. Az egyik Szombathelyen, a *Szombathelyi Országos Büntetés-végrehajtási Intézet*, a másik Tiszalökön a *Tiszalöki Országos Büntetés-végrehajtási Intézet*.

A *Szombathelyi Országos Büntetés-végrehajtási Intézet* 13 hektáros területen épült fel 2008-ban. A beruházó a ZÁÉV és a Future Zrt. alkotta konzorcium volt, valamint a Mátraholding Zrt. Az intézet 800 férőhelyes, melyet másfél kilométer hosszú, 6 méter magas bástyafalak vesznek körül, melyeken 10 őrtorony kapott helyet. A fogva tartottak kényelmét, valamint az emberi méltósághoz való jogukat figyelembe véve maximum 4 fűs zárkákat alakítottak ki, melyekben fűtés és saját zuhanyzó is található. Az intézet területén 7 kispályás focipálya, valamint több szabadtéri sétáló is található. A fogva tartottak rendelkezésére áll könyvtár, számítástechnikai terem, hangszerek és kondigépek is. Természetesen munkára is van lehetőség az itt élőknek, általában könnyű fizikai munkát végeznek. Havi keresetük 3-4000 forint havonta.

A *Tiszalöki Országos Büntetés-végrehajtási Intézet* 15000 négyzetméteres létesítmény, mely 2005-ben magántőkéből épült. Az intézet 700 férőhelyes, a mintegy 800 fogvatartottal, akit itt helyeztek el a telítettsége 110 százalékos lett, azonban ez is jobb, mint az országos átlag. Az ingatlan tulajdonjoga az államé, így évente két milliárd forint bérleti díjat fizet a beruházónak (Közép- Európai Építő és Szerelő Kft.) tizenöt éven át. A vállalkozó biztosítja a működés majdnem összes feltételét, így például üzemeltetés, étkeztetés, fogva tartottak foglalkoztatása, azonban a fegyveres őrzést nem biztosítja.

⁷ Tasi Péter: Public private partnership, Alkalmazási lehetőségek, tapasztalatok, avagy: Csodaszer vagy divatos kényszer? 2005.

II.2.1. A Tiszalöki Országos Büntetés-végrehajtási Intézet

2004-ben a 2126/2004. (V. 28.) Kormányrendelet lehetővé tette az úgynevezett PPP (Public Private Partnership), azaz az állami- és a magánszektor együttműködésén alapuló börtön beruházás elindítását.

2005-ben meghirdettek egy pályázatot egy hétszáz férőhelyes büntetés-végrehajtási intézet megépítésére és tizenöt éven át tartó üzemeltetésére, melyet a KÉSZ Kft. konzorciuma nyert el. A pályázat eredményének kihirdetése után az első lépés az volt, hogy megalapították a Szent Adorján Kft. projekt társaságot, amely az építésre kijelölt ingatlanra földhasználati jogot szerzett. A KÉSZ-FM Kft., mint alvállalkozó végzi a szerződés ideje alatt az üzemeltetést. 2006-ban megtörtént az alapkövetelés, és kezdetét vette az építkezés. 2007 végén

2006.03.06. Alapkövetelés

(<http://www.tiszaoktato.hu/bv-intezet>)

átadták az intézetet, melyet a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága megfelelőnek talált a speciális feladat ellátására.

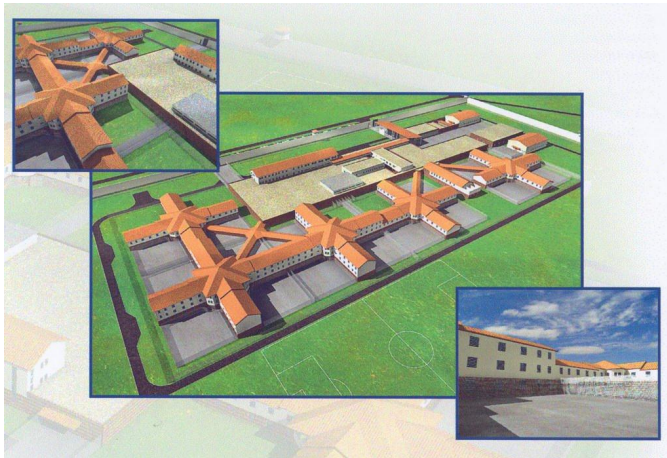
A fogva tartottak részét szolgáló területen található maga a fegyház, a különleges biztonságú körlet, a börtön és a fogház. A központi körleten találhatóak az egészségügyi és kulturális szolgáltatások helyszínei. Itt vannak tehát a kápolnák, a könyvtár, a tantermek, sportolási lehetőségek, a konyhaüzem, az éttermek és a látogatóegység is. A gazdasági épületegységben vannak a raktárak, a karbantartó műhelyek, a garázsok, az épületgépészeti helyiségek, valamint a kutyatelep. A műhelycsarnokban a fogva tartottak foglalkoztatása folyik. Az adminisztratív térség a rabok számára nem megközelíthető. Az irodai épület mellett léphetnek be az intézet területére a dolgozók, a hivatalos vendégek, valamint a fogva tartottak látogatói.

Az imént említett egységeket két kelet-nyugat irányú fő közlekedőtengely választja el, illetve köti össze. Az északi folyosó a zárkaépületek és a szolgáltatási zóna közötti mozgásra szolgál a rabok, illetve a személyzet számára. A fogva tartottak ezen, valamint az ebből merőlegesen

kiágazó közlekedéskön keresztül juthatnak el minden olyan helyre, ahol dolguk akadhat. Takarodó után ebből a középső magból mindenki ki van zárva, csak az egészségügyi blokkban maradnak kint beteg fogva tartottak. Tehát a középső zónában este már senki nem tartózkodhat. A déli folyosót csak a személyzet használhatja, zsiliprendszerrel vannak ellátva, ellenőrzött átjárókon keresztül juthatnak el az egységek közötti, merőleges belső közlekedőkre.

A befogadó épületrészben az első ellenőrzés (fémdetektoros kapu, röntgenes csomagvizsgáló) után a munkahelyre kimenő, onnan visszatérő, valamint a bevonuló vagy éppen szabaduló rabok útvonala azonnal szétválak.

A gépjárművek a bástyafalban lévő kapu után egy kétállásos zsiliptérbe kerülnek, ahol lehetőség van az autó teljes átvizsgálására, például itt található az az akna, ami lehetőséget biztosít arra, hogy a gépjármű alvázát teljesen át tudják vizsgálni, de itt találhatóak olyan eszközök is, amelyek segítségével a gépjármű tetejét is tudják ellenőrizni. A zsiliptérből kiérve a járművek zárt fogadóhelységbe jutnak, így a gazdasági részt kiszolgáló teherautók nem találkoznak a rabszállító járművekkel.

Látványterv és a már kész intézet

(<http://www.tiszaoktv.hu/bv-intezet>)

III. A büntetés-végrehajtási intézetek szervezete, felépítése, feladatai

III. 1. Az intézetek szervezeti felépítése

I. Parancsnoki, vezetői közvetlen állomány

- 1) Parancsnok
- 2) Parancsnok-helyettes

Vezetői közvetlen:

- 1) Belső ellenőr
- 2) Jogtanácsos
- 3) Kiemelt főfeladór
- 4) Tűz-és munkavédelmi vezető
- 5) Eladór (gyors-és gépíró)
- 6) Börtönlelkész
- 7) Fegyelmi-és nyomozótiszt

II. Biztonsági osztály

- 1) Osztályvezető
- 2) Osztályvezető-helyettes
- 3) Biztonsági tiszt
- 4) Biztonsági főfelügyelő
- 5) Hír-biztonságtechnikai vezető
- 6) Hír-biztonságtechnikus
- 7) Biztonsági felügyelő
- 8) Gépjárművezetők
- 9) Kutyatelep vezető
- 10) Kutyavezető
- 11) Fegyvermester
- 12) Technikai rendszerkezelő
- 13) Segédadór

III. Fogvatartási Ügyek osztálya

- 1) Osztályvezető

- 2) Osztályvezető-helyettes
- 3) Vezetőnevelő
- 4) Programszervezési főelőadó
- 5) Programszervezési előadó
- 6) Nevelő
- 7) Szociális segédelőadó
- 8) Bűnügyi nyilvántartó - osztályvezető-helyettes
- előadó
- segédelőadók
- 9) Körlet-főfelügyelő
- 10) Körletfelügyelő
- 11) Anyagi-főfelügyelő
- 12) Segédelőadó

IV. Egészségügyi osztály

- 1) Osztályvezető főorvos
- 2) Szakorvos
- 3) Fogorvos
- 4) Főápoló
- 5) Szakápoló
- 6) Szakasszisztens
- 7) Előadó (gyors-és gépíró)

V. Gazdasági osztály

- 1) Gazdasági vezető
- 2) Gazdasági osztályvezető-helyettes
- 3) Főelőadó
- 4) Segédelőadó (foglalkoztatási)
- 5) Segédelőadó

VI. Személyügyi és szervezési osztály

- 1) Osztályvezető
- 2) Főelőadó
- 3) Segédelőadó

- 4) Ügykezelő
- 5) Telefonközpont kezelő

VII. Informatikai osztály

- 1) Osztályvezető
- 2) Informatikai főelőadó

VIII. Pszichológiai osztály

- 1) Osztályvezető
- 2) Szakpszichológus
- 3) Pszichológus
- 4) Előadó (gyors- és gépíró)

IX. Üzemeltetés ellenőrzés és koordinációs osztály

- 1) Osztályvezető
- 2) Főelőadó
- 3) Előadó (gyors- és gépíró)

X. Kapcsolt munkaköri feladatok

- 1) "M" megbízott
- 2) Adatvédelmi megbízott
- 3) Sajtóreferens
- 4) Pályázati referens
- 5) Tisztárgyalók
- 6) Bűnmegelőzési célú és más célú intézetlátogatások koordinátora
- 7) Esélyegyenlőségi referens
- 8) Sport-és közmozgalmi referens

A parancsnok közvetlenül irányítja, felügyeli a parancsnok-helyettest, a gazdasági osztályt, a személyügyi és szervezési osztályt, az informatikai osztályt, a fegyelmi-és nyomozótisztet, a belső ellenőrt, a jogtanácsost, kiemelt főelőadót, a tűz-és munkavédelmi vezetőt, az "M" megbízottat, a börtönlelkészt.

*A parancsnok-helyettes közvetlenül irányítja, felügyeli a biztonsági osztályt, a fogvatartási ügyek osztályát, az egészségügyi osztályt, a pszichológiai osztályt, az üzemeltetés ellenőrzési és koordinációs osztályt.*⁸

III. 2. Az irányítás általános szabályai

Az irányítás a törzskari vezetési elv⁹ alapján alá- és fölérendeltségi viszonyban történik. A parancsnok a jogkörét megoszthatja a parancsnok- helyettessel, illetve az osztályvezetőkkel, azonban ez nem érinti személyes felelősségét.

A vezető és a beosztottak alapvető kötelessége és fontos feladata, hogy a munkaköri feladataik elvégzésével az intézet feladatainak megvalósítását elősegítsék.

A szervezeti egységek tevékenysége során alapvető követelmény, hogy a szakfeladatokat, szervezeti önállóságuk megtartásával, de egymáshoz kapcsolódva végezzék, és tevékenységükkel együttesen szolgálják az intézeti feladatok teljesítését.

A személyi állomány tagjai a meghatározott függelmi viszonyok rendszerében köteles a feladatait ellátni. Kötelező a folyamatos együttműködés, mivel fontos a fegyelmezett légkör biztosítása, valamint a személyi állomány tagjainak szolgálatteljesítéséhez szükséges a kiegyensúlyozott légkör megteremtése. Ha vitás kérdések merülnek fel, akkor kiemelt figyelmet kell fordítani a megfelelő megoldások kialakítására, az álláspontok egyeztetésére, valamint az egységes feladat-végrehajtásra.

III. 3. Az intézetek feladatai

A büntetés-végrehajtási intézetek feladatát az 1979. évi 11. törvényerejű rendelet (tvr.) foglalja magában, valamint az egyes intézetek Szervezeti és Működési Szabályzata tartalmazza.

⁸ Tiszaölki Országos Büntetés-végrehajtási Intézet Szervezeti és Működési Szabályzata, 2007.

⁹ törzskari vezetés elve: a vezetőnek legyen egy törzskara, akikkel kidolgoztatja a feladatokat, bevonja őket a vezetésbe, tanácsadóként működnek, de döntési jogköre egyedül a vezetőnek van.

A feladataik szakfeladatokból és kapcsolt szakfeladatokból állnak, melyeket jogszabályokban, rendelkezésekben és belső szabályokban meghatározott módon látnak el.

Az intézet feladatai közé a biztonsági, nevelési, nyilvántartási, foglalkoztatási, egészségügyi, a humánpolitikai, jogi, gazdasági, üzemeltetési, védelmi, informatikai, munka- és tűzvédelmi, környezetvédelmi, adatvédelmi és jogszabály alapján az intézetre háruló egyéb feladatok tartoznak.

A törvényekben meghatározott módon végrehajtja az elřzetesen letartóztatottak, az elzárásra beutaltak, az elítéltek befogadását, fogva tartását és szabadítását.

Fenn kell tartani az intézet biztonságát, el kell látni az řzési, felügyeleti, szállítási és elřállítási feladatokat.

Nyilván kell tartani a fogva tartottak személyes adatait, břnügyi adatait, valamint biztosítani kell az adatszolgáltatást.

Gondoskodni kell a fogva tartottak ellátásáról és elhelyezéséről, meg kell szervezni a gyógyító- és megelřř ellátást.

Fontos, hogy érvényesítse a fogva tartottak törvényes jogait és kötelezettségeik teljesítését megkövetelje.

Szükséges, hogy gondoskodjon a fogva tartottak foglalkoztatásáról. Biztosítja a fogvatartottak személyiségfejlesztéséhez szükséges feltételeket.

Ellátja az intézet üzemeltetésével kapcsolatos mřszaki és gazdálkodási feladatokat. Biztosítja az állomány meghatározott létszámát, gondoskodik a szolgálatszervezésről, a helyettesítés rendjéről, a szabadság kiadásának rendjéről. Biztosítja a személyzet rendszeres oktatását és képzését.

Érvényesíti a munkaerř és a személyi juttatások gazdálkodásával összefüggř intézetre háruló feladatokat, a személyzet anyagi és pénzügyi ellátását. Eleget tesz a költségvetési ellenřzésre, valamint a függetlenített belső ellenřzésre vonatkozó kötelezettségének.

Biztosítja az intézet mřködtetéséhez szükséges számítástechnikai eszközöket, végrehajtja a számítógépes nyilvántartásokat, adatszolgáltatásokat. Ellátja a védelmi feladatokat, a katasztrófavédelmi feladatokat.

Intézi a személyzet fegyelmi ügyeit, kártérítési ügyeit, szervezi a személyzetgyógyító- és megelřř ellátását.

Ellátja az energetikai, a környezetvédelmi, a tűzvédelmi és a munkavédelmi feladatokat. Az eredményes tevékenység érdekében együttmřködik az ügyészségekkel, a bíróságokkal, a rendřséggel, a třzoltósággal, a polgári védelemmel, a nemzetbiztonsági hivatallal, az

önkormányzati szervekkel, a közigazgatási hivatalokkal, az egyházakkal, valamint a börtönügyet segítő civil szervezetekkel.

A PPP (Public Private Partnership) rendszerben épült büntetés-végrehajtási intézetek feladata közé tartozik, hogy eredményes tevékenysége érdekében jogszabályszerűen együttműködik az üzemeltetési jogokkal és kötelezettségekkel felruházott vállalkozóval. Példa erre a Tiszaölvi Országos Büntetés-végrehajtási Intézet Szervezeti- és Működési Szabályzata: „Eredményes tevékenysége érdekében jogszabályszerűen együttműködik az üzemeltetési jogokkal és kötelezettséggel felruházott Szent Adorján Kft-vel, a büntetés-végrehajtási feladatok ellátása során együttműködik állami és nem állami szervekkel, magánszemélyekkel, ehhez szükség szerint együttműködési megállapodást köt.”¹⁰

IV. Mindennapok a rácsok mögött

IV. 1. Élet a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Büntetés-végrehajtási Intézetben

A *Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Büntetés-végrehajtási Intézet* a megye székhelyén, Nyíregyházán található.

1889-ben Wagner Gyula építész tervei alapján kezdték meg a Nyíregyházi Királyi Törvényszéki Fogház építését.

Alapító okirata szerint 1891-ben létesítették és rabokat is ekkor fogadott elször.

1928-ban a fiatalkorú elítéltek fogva tartására jelölték ki. Rabkertészetet működtetett. 1945-ig kápolna és rabkórterem is tartozott az intézethez.

1950-ben itt helyezték el azokat a kényszermunkásokat, akik a tiszalöki vízierőművet építették.

Az 1960-as és az 1980-as években felújították.

¹⁰ Tiszaölvi Országos Büntetés-végrehajtási Intézet Szervezeti és Működési Szabályzata, 2007.

Az Intézet.

(http://ingatlanmagazin.com/penz-es-jog/cikk_11097/)

A szabadságvesztés végrehajtása alatt az elítélt elveszíti a személyi szabadságát, azonban az állampolgári kötelességei és jogai annyiban szünetelnek, vagy annyiban korlátozottak, amennyiben erről az ítélet vagy a törvény rendelkezik.

Az elítéltek jogosultságai

Az elítéltet a büntetés és az intézkedés végrehajtása során jogorvoslati jog illeti meg. Jogosultak a megfelelő étellemezésre, egészségügyi ellátásra. Hozzá tartozóival és az általa megjelölt személyekkel, akiket a büntetés-végrehajtási intézet is engedélyezett, levelezhet. A levelek gyakorisága és terjedelme nem korlátozott.

Legalább havonta látogatót fogadhat, ha az intézet biztonsága indokolja, akkor csak rácson keresztül beszélhet a hozzátartozóival. Havonta csomagot küldhet és csomagot fogadhat. Használhatja a távbeszélőket, az intézet rendjének megfelelően. Végezhet társadalmilag hasznos munkát.

A nők és a fiatalok jogosultak a sajátos védelemre.

Jogosultak megkapni a már megállapított nyugellátást vagy baleseti- nyugellátást.

Üzemi baleset esetén jogosultak baleseti egészségügyi szolgáltatásra.

Kártérítési igényt terjeszthetnek elő.

Megválaszthatják vallási és lelkiismereti meggyőződésüket és kinyilváníthatják, gyakorolhatják azt.

Joguk van a személyi tulajdon védelméhez. Naponta egy órát szabad levegőt tölthetnek.

Tanulhatnak, művelődési- és sportolási lehetőséget vehetnek igénybe.

Ha külföldi állampolgár, akkor államának diplomáciai, illetve konzuli képviseletéhez fordulhat, képviselőjével érintkezhet. Számára letétbe helyezett pénzből személyes igényeire, szükségleteire fordíthat.

Mindenkinek joga van saját anyanyelvét használni. Az elítélte jogképessége nem korlátozott. A terhes és a kisgyermekes elítélteknek az egészségét védő és a gyermek fejlődését szolgáló jogai nem korlátozhatóak. Az újszülöttet hat hónapos koráig az anyjával együtt kell elhelyezni. Kivételesen lehet engedélyezni, hogy a gyermek egyéves koráig maradjon az édesanyjával a büntetés- végrehajtási intézetben.

Az elítéltek kötelezettségei

Köteles a szabadságvesztést a büntetés-végrehajtási szervek által kijelölt helyen eltölteni. El kell tennie, hogy más nemű vagy fokozatú elítéltektől elkülönítik, más csoportba sorolják. Más fogvatartottakkal szemben az általános érintkezési szabályoknak köteles eleget tenni. Biztonsági okból bármikor megmotozhatják. Be kell tartania az intézet higiéniai és biztonsági rendjét. Be kell tartania a környezetvédelmi és munkavédelmi előírásokat. Az intézet tisztántartásában részt kell vennie. Tartásához köteles hozzájárulni kivéve, ha önhibáján kívül nem tud dolgozni. Ha kárt okoz, akkor köteles azt megtéríteni. Ha szükséges alá kell vetnie magát orvosi vizsgálatnak és gyógykezelésnek. Be kell tartani a Napirendet és a belső életet szabályozó programok rendelkezéseit.

Az elítéltek letartóztatottak jogai

Büntetőeljárási jogait gyakorolhatja. Ha nem végez munkát, akkor saját ruháit viselheti. Kérésére részt vehet a munkáltatásban, díjazás illeti meg. Rendszeresen végzett munka után fizetett szabadságot kap. Hozzá tartozóival és más személyekkel levelezhet, havonta egyszer csomagot küldhet és fogadhat. Igénybe veheti a művelődési és sportolási lehetőségeket, melyek rendelkezésre állnak. Anyagi és egészségügyi ellátásban részesülhetnek, gyógyszereket pedig térítésmentesen kapnak. Jogosult panasz és kérelem előterjesztésére, kártérítésre tarthat igényt. Jogosult vallási és lelkiismereti meggyőződésének szabad megválasztására, nyilvánítására és gyakorlására. Ha közügyektől eltiltás hatálya alatt nem

áll, akkor a választójogát az intézetben is gyakorolhatja. A rendelkezési jogkör gyakorlójának engedélyével és felügyelettel meglátogathatja súlyos beteg hozzátartozóját, és részt vehet hozzátartozójának temetésén.

Az elzárásban tartóztatottak kötelezettségei

Köteles az intézet rendjét megtartani, a kapott utasításokat teljesíteni. Az intézet tisztántartásában részt kell vennie, de ezért díjazás nem jár. Ha szükséges alá kell vetnie magát orvosi vizsgálatnak és gyógykezelésnek. Be kell tartani a Napirendet és a belső életet szabályozó programok rendelkezéseit. A számára kijelölt munkát el kell végeznie. A tartásra fordított összeget a munkadíjból köteles megtéríteni. Ha kárt okoz, azt meg kell térítenie. El kell térítenie, hogy más nemű vagy fokozatú elítéltektől elkülönítik, más csoportba sorolják.

Az elzárást töltő (elkövető) jogai

Saját ruháját viselheti. Kérelmére részt vehet a munkáltatásban, amelyért díjazás illeti meg. Hozzátartozóival és más személyekkel, akiket engedélyeztek, levelezhet. Egy alkalommal fogadhat látogatót, csomagot kaphat. A rendelkezésére álló közművelődési lehetőségeket igénybe veheti. Elterjeszthet panaszt, kérelmet és jognyilatkozatot.

Az elzárást töltő (elkövető) kötelezettségei

Köteles a szabadságvesztést a büntetés-végrehajtási szervek által kijelölt helyen eltölteni. Köteles az intézet rendjét megtartani, a kapott utasításokat teljesíteni. Az intézet tisztántartásában részt kell vennie, de ezért díjazás nem jár. Elzárás alatt okozott kárt köteles megtéríteni. A tartásra fordított összeget megtéríteni köteles.

A szabadságvesztés végrehajtása alatt a következő jogok szünetelnek

- szabad mozgáshoz és tartózkodási hely megválasztásához való jog,

- választójog,
- sztrájkhoz való jog,
- gyülekezési jog,
- szülői felügyeleti jog.

A szabadságvesztés végrehajtása alatt a következő jogok módosulnak

- a közérdekű adat megismeréséhez és terjesztéshez való jog nem veszélyeztetheti az intézet rendjét és biztonságát,
- a munkához való jog átmenetileg szünetel, de legalábbis addig, amíg a munkába állítást akadályozó ok meg nem szűnik,
- véleménynyilvánítási joga nem veszélyeztetheti az intézet rendjét és biztonságát,
- levelezése és a távbeszélő használata ellenrizheti az intézet biztonságának érdekében (magántitokhoz való jog)
- egyesüléshez való jog, a tanulóhoz való jog korlátozottá válik.

Munkavégzés rendje

A Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Büntetés-végrehajtási Intézet korlátozott mértékben tud munkalehetőséget biztosítani. A fogvatartottak kérelmi lapon kérhetik munkába állításukat. Az intézet jelenleg a költségvetési (intézet fenntartási) területen, illetve az ÁBRÁND-ÁGYNEM Kft. helyi fióktelepén (varroda) tud munkát biztosítani.

Az intézeten belül végzett fenntartási munkákra elsősorban szakképzettséggel rendelkező fogvatartottakat foglalkoztatják. Ilyen esetben szükséges a bizonyítványt vagy annak másolatát bemutatni.

A munkába állítást a Befogadási és Foglalkoztatási Bizottság végzi, ez hetente tart ülést. Akiket munkába állítottak, azoknak kötelességük lesz a munkájukat elvégezni. A hanyag munkavégzés, vagy annak megtagadása fegyelmi vétségnek minősül. A napi munkaidő nyolc óra. A munkáltatás szabályait a Munkáltatási Szabályzat tartalmazza. Az elvégzett munkáért

díjazás jár. Túlmunkára is lehet kötelezni a fogva tartottat, melynek napi mértéke a 4, a havi 16 órát nem haladhatja meg. Amennyiben az intézet nem tud munkát biztosítani a jogerősen elítélt fogvatartott számára, úgy 8 napon belül másik intézetbe szállítják át. Elřzetes letartóztatottak csak a varrodában dolgozhatnak, egyéb munkához parancsnoki engedély szükséges. Az elřzetesen letartóztatott is köteles a munkavégzés során a formaruhát viselni. A fogva tartott köteles a munkavégzési, a technológiai, a balesetvédelmi, a tűzvédelmi és egyéb elřrt szabályokat betartani. A munkarend a munkahelyeken közzétételre kerül.

Nem minősül munkáltatásnak az intézet tisztántartásában és ellátásában való díjazás nélküli munkavégzés, melyben a részvétel kötelező.

A dolgozó fogvatartottak munkára való le- és felvonulása zárt rendben, csendben és fegyelmezetten történik.

Mentesülnek az elítéltek a munkavégzés kötelezettsége alól

- amíg, állampolgári kötelezettségét teljesíti,
- közeli hozzátartozója súlyos betegsége vagy halála esetén legalább két munkanapon át, ha a parancsnok látogatást, illetve a temetésen való részvételt engedélyezte,
- ha keresőképtelen beteg,
- munkáltató engedélye alapján,
- ha elháríthatatlan ok miatt nem tud megjelenni a munkahelyén,
- kötelező orvosi vizsgálat időtartamára, a véradás miatt távol töltött időre, de legfeljebb egy munkanapra.

A munkáltató a fogvatartott ösztönzésére prémiumot, pénzbeli elismerést vagy tárgyjutalmat adhat. A szabadságot szabadságos zárkában lehet eltölteni.

Magatartási és viselkedési szabályok

A fogva tartott a személyi állomány tagjaival és a fogvatartott társaival szemben köteles a társadalmi együttélés szabályait betartani. A fogva tartott köteles a személyi állomány tagjainak a napszaknak megfelelően köszönni, illetve megszólításkor a rendfokozatot és az Űrö vagy Űrnő megszólítást alkalmazni.

Ha a felügyelet belép a zárkába, a zárkában tartózkodóknak fel kell sorakozniuk létszámmellenőrzésre és a zárkamegbízottnak jelentést kell tennie. Pl.: Jó napot kívánok zászlós úr! A zárka létszáma 4 fő, jelen van 3 fő, 1 fő orvosi rendelésen van.

Tilos a személyi állomány tagjait sértetgni, utasításait vagy intézkedéseit bírálni. Szintén tilos a fogva tartottakat sértetgni, bántalmazni, kihasználni, kényszeríteni, terrorizálni, személyes holmiját elvenni, neki bármilyen más módon hátrányt okozni. Ezeknek a cselekményeknek az elkövetése fegyelmi felelősségre vonást eredményez, illetve büntetőfeljelentést von maga után.

Tilos minden olyan cselekmény folytatása, illetve magatartásának tanúsítása, amely bármilyen módon sérti vagy veszélyezteti az intézet rendjét, biztonságát és az együttélés rendjét.

Különösen tilos így pl.:

- a személyzet tagjaival szemben erőszakot alkalmazni,
- személyzet utasításának végrehajtását megtagadni,
- szabad levegőn tartózkodás rendjét megzavarni,
- zárka és/vagy a körlet rendjét megsérteni,
- felszerelési és berendezési tárgyakat megrongálni,
- szerencsejátékot tétben játszani,
- szeszecital, bódítószet használata, fogyasztása,
- tiltott kapcsolatok kialakítani, folytatni,
- hangoskodni, kiabálni, káromkodni.

Szabadidőeltöltése, kulturális és sportolási lehetőségek

A fogva tartottaknak egyéni napirendjük van attól függően, hogy a varrodában dolgoznak, szállításra váró vagy megőrzéses fogva tartottak, előzetes letartóztatottak, fizetett szabadságot töltő fogva tartottak, dolgozó női fogva tartottak vagy költségvetési elszámolású fogva tartottak.

A napirendben meghatározott időben vehetik igénybe az intézet által biztosított kulturális és sportolási lehetőségeket.

A fogva tartottak az intézet könyvtárából térítésmentesen kölcsönözhetnek ki könyveket. A kölcsönzési idő egy alkalomra a 10 napot nem haladhatja meg. A könyvtár működésére külön szabályzat vonatkozik, melynek értelmében csak az kölcsönözhet ki könyvet, aki előtte szabályszerűen beiratkozott. A fogva tartottak itt jogszabályokat is olvasgathatnak. Ha

elhagyják vagy megrongálják a könyveket kártérítési eljárást kezdeményezhetnek velük szemben. A fogva tartottak napilapokat, hetilapokat és folyóiratokat rendelhetnek, azokat csomagban is bekérhetik maguknak, azonban sajtótermékekből csak maximum 10 darab tartható bent.

A fogva tartottak kérhetik a kondicionáló terem használatát, ezt a fogva tartási ügyek osztályvezetője engedélyezheti. A teremben a kondicionáló terem ügyeletesi feladatokat ellátó fogva tartott ügyel a rendre. A terem rendjét, a magatartási szabályokat kötelező betartani.

Az intézet minden zárkába rádiót biztosít, a rádió a fogva tartási ügyek osztályvezetője által meghatározott műsort közvetíti. Azonban mindenki tarthat magánál zsebrádiót, amelyet fülhallgatóval hallgathat.

Az intézet közösségi helyiségeiben televízió van. A készülék a zárkába alanyi jogon nem jár. A zárkába a készüléket a nevelő engedélyezi a fogva tartottak magatartásának figyelembe vételével. A takarodó utáni TV nézés rendjét és időtartamát a fogva tartási ügyek osztályvezetője hagyja jóvá. A zárkában csak egy darab készülék lehet. A saját tulajdonú készülék nem eredményezhet konfliktushelyzeteket.

A fogvatartottak részére a nevelő irányításával sportversenyek szervezésére van lehetőség. A fogvatartott engedéllyel hangszert tarthat magánál, amelyet az intézet rendjének s a fogvatartott társainak zavarása nélkül a nevelő által meghatározott időben használhat.

Az intézetben jelenleg az alábbi foglalkozások, programok működnek:

- rajz szakkör,
- barkács szakkör,
- számítógép kezelő és használó szakképzés,
- sakk szakkör,
- külön programtervek alapján sport és kulturális programok,
- ünnepek alkalmával külső eladók által tartott programok,
- egyházi, karitatív szervezetek képviselői által tartott személyes és csoportos foglalkozások, filmvetítések,

- oktatások, képzések és egyéb szakkörök is indíthatóak az intézet lehetőségeihez mérten.

Vallásgyakorlás

A fogva tartottak részére lehetőség van az egyéni és a csoportos vallásgyakorlásra is. Az intézetben részmunkaidős lelkész tevékenykedik. Különböző felekezetű lelkészek és missziós szervezetek tartanak vallási rendezvényeket és végeznek lelki gondozást. A vallási rendezvények időpontjára a lelkész ad tájékoztatást. A foglalkozásokra a nevelőnél vagy a felügyeletnél lehet jelentkezni.

A fogva tartott a nevelőjénél kérheti, hogy kapcsolatot tarthasson a lelkészével levelezés, csomagküldés útján vagy személyesen. A fogvatartott a vallásgyakorlásához szükséges könyveket magánál tarthatja.

IV. 2. ÁBörtönszótárò

Szerencsésnek mondhatom magam, hiszen alkalmam nyílt arra, hogy kutassam, megismerjem a börtönök világát. Azt a világot, amelyet a legtöbb ember nagyon távol érez magától, azonban mégis mindenki kíváncsi rá. Lehetőséget kaptam, hogy ellátogassak börtönökbe, és ott időt tölthessek el a fogva tartottakkal, velük beszélgethettem és nagyon sok új dolgot tudtam meg. A beszélgetések során nagyon sok érdekes, számomra új szót használtak a lehető legnagyobb természetességgel, mikor visszakérdeztem, hogy elnézést, ez mit jelent, volt aki csodálkozó arccal nézett rám, hogy hogyhogya nem tudom, és voltak akik elnézést kértek és már meg is magyarázták. Én pedig szorgalmasan jegyzeteltem. Ezekből a jegyzetekből mazsoláztatva állítottam össze az én kis ÁBörtönszótáramatò a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Büntetés-végrehajtási Intézet fogva tartottainak segítségével.

barna író

bereccsenés író depresszióba esés

bugázni ĩ lopni

bugyli ĩ vajazó kés

csajka ĩ edény

csillagrúgatus ĩ a zárkán belül az egyik fogva tartottat lefektetik az ágyra, kikötözik a karjait, lábujjai közé papírt helyeznek, amelyet meggyújtanak, majd miközben az rúgkapál, a papír szikrákat, Ācsillagokatò vet

doberdó ĩ felsőágy

farcolás ĩ a kar vagdosása

flamós ĩ éhes

földi ĩ egy helyről való

karácsonyfa ĩ papírral betekert drót, amelyet ha lenyelnek, a nyelés után fenyőfa szerűen szétnyílik

keráló ĩ merülőforraló

lift ĩ az ablakon keresztül egy cénára kötve fel és le áru- vagy levélküldés

nyelős ĩ tiltott dolgokat, nyelés útján csempésző fogva tartott

páncélos ĩ konzerv

remajozik ĩ megijed

smekker ĩ ideges, mérges, feszült

steka ĩ az Ānò személyes helyem a zárkában

stoki ĩ kisszék

tátika ĩ étel beadó nyílás a zárka ajtaján

vamzer ĩ besúgó, spicli

vamzerkapu ĩ fémdetektoros kapu

vetíteni ĩ hazudni

Zárógondolatok

„A börtönélet (...) az alapvető emberi jogoknak a folyamatos megsértésével jár. Az elítéltet érő mindennapos zaklatások és vadállati brutalitású módszerek lerombolják személyiségét. A törvény persze nem ezt az eredményt szeretné elérni, de ez a nem kívánt mellékhatás minden börtönben elkerülhetetlen, akár törvényes, akár törvénytelen bebörtönzésről van szó.”

(Jean Boisson)

A büntetés-végrehajtás szervezetének kialakulása évszázados folyamat volt, amely még ma is tart. Vajon elérte-e a célját? Tényleg emberségesebb lett? Tényleg mindent elkövetünk azért, hogy a büntetés-végrehajtási intézetekben élő emberek nyugodt és jó körülmények között éljenek?

Véleményem szerint ahhoz, hogy a hazai börtönök és a börtön rendszer emberközpontúbb legyen kell még fejlődni, és akkor ennek pozitív hatásai is érezhetővé válnak a fogva tartottak által, akik könnyebben vissza tudnak majd helyezkedni a társadalomba.

Bízom benne, hogy ez a folyamat már megindult.

Remélem dolgozatomban sikerült kalandosan végigvezetnem az olvasót a történelmi korokon és azok jogalkotásán, a mai börtönrendszereken és sikerült kis bepillantást nyerniük általam a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Büntetés-végrehajtási Intézet életébe.

Felhasznált irodalom:

A Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Büntetés-végrehajtási Intézet Házirendje 2007

Cesare Beccaria: A bűnökéről és a büntetésekről. Eötvös József Könyvkiadó, 1998

Fejezetek a büntetések és végrehajtásuk történetéről, összeáll. Lőrincz J.,

Kabódi Csaba – Mezey Barna – Lőrincz József: A büntetéstan elméleti és történeti alapja Budapest. 2003.

Karakas Péter-Leiner Vera-Percze Róbert-Wagner Anna: PPP kézikönyv. A köz-és magánszféra sikeres együttműködése. (Szerkesztette: Leiner Vera). Budapest, 2004. 127. Komáromi Nyomda.

Király Tibor: Büntetőeljárási jog, Osiris Kiadó Bp. 2008.

Koi Gyula: A PPP elméleti és terminológiai megalapozásának kérdései a nemzetközi szakirodalom tükrében. In: Gyergyák Ferenc (ed.): XIV. Országos Jegyző-Közigazgatási

Konferencia. Államreform – közigazgatási reform – Siófok, 2006. augusztus 30. – szeptember 1. [Budapest, 2007.] 215-222. Köztisztviselők Szakmai Szervezeteinek Szövetsége.

Koi Gyula: Public-Private Partnership: előnyök, hátrányok, alkalmazási lehetőségek. Elméleti megjegyzések a külföldi irodalom figyelembevételével. Magyar Közigazgatás LVI. évf. (2006) 10. sz. 586-592.

Lukács Tibor: Szervezett dilemmánk: a börtön. Magvető, 1987

Mezey Barna: A munkáltatás szerepe a büntetés-végrehajtás történetében (A fenyítési modelltől a rabdolgoztató házakig) Doktori értekezés Budapest. 2009.

Mezey Barna: A nevelés és a javítás gondolatának megjelenése a börtönügy történetében. Börtönügyi Szemle, 2007/3., p.17.

Michel Foucault: Felügyelet és büntetés

Nótári Tamás: Marcus Tullius Cicero: Válogatott védőbeszéddek I. ,Lectum Kiadó, Szeged 2009.

Rada Lilla: Színház a rácsok mögött Szakdolgozat ELTE-ÁJK 2010.

Székely Oszkár: A magyarbörtönügy vázlata. Magyar Királyi Igazságügy-minisztérium Budapest, 1920.

Tasi Péter: Public private partnership, Alkalmazási lehetőségek, tapasztalatok, avagy: Csodaszer vagy divatos kényszer? 2005.

Torrente del Bosque: Kínzások és kivégzések Magyarországon Vagabund kiadó 2004.

Vókó György: Magyar Büntetés-végrehajtási jog, Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs

<http://www.tiszaokt.hu/bv-intezet>

http://www.ksz-ingatlan.hu/Referenciak/Buntetes_verehajitasiIntezet

<http://www.ksz.hu/data/TINYMCE/Files/PPP%20-%20Bautrend.pdf>

<http://epiteszforum.hu/borton-ppp-konstrukcioban-tiszaokt>